

MIGRATION

MUUTTOLIIKE

Migration–Muuttoliike on Siirtolaisuusinstituutin tuottama julkaisu, joka käsittelee muuttoliikkeeseen, yhteiskuntaan ja siirtolaisuuteen liittyviä teemoja sekä kokoaa niiden ympärille ajankohtaisia keskusteluja ja näkökulmia.

Siirtolaisuusinstituutti on sekä muuttoliikkeiden tutkimukseen että dokumentoimiseen erikoistunut laitos Suomessa.

50. vuosikerta / Volume 50

Päätoimittaja / Editor-in-Chief
Saara Pellander

Toimitussihteeri / Editorial Assistant
Kirsi Sainio

Vierailevat toimittajat / Visiting Editors
Sari Vanhanen
Linda Bäckman

Taitto / Layout
Kirsi Sainio

Julkaisija / Publisher
Siirtolaisuusinstituutti
Migration Institute of Finland
www.siirtolaisuusinstituutti.fi
kirsi.sainio@utu.fi

ISSN 0355-3779 (painettu)
ISSN 1799-6406 (verkkojulkaisu)

Yksittäisten kirjoittajien mielipiteet ovat heidän omiaan.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttö lupaa osoitteessa: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

1 PÄÄKIRJOITUS:
KIELITIETOISUUS YHDENVERTAISUUTTA EDISTÄVÄNÄ
OSAAMISENA TYÖSSÄ JA ARJESSA
Linda Bäckman & Sari Vanhanen

6 ENGLISH, FINNISH, SWEDISH, OR SILENCE?
LANGUAGE AS SYMBOLIC POWER IN THE EVERYDAY
LIVES OF HIGHLY SKILLED PROFESSIONALS IN
HELSINKI
Nilay Kilinç

14 Näkökulma: Haluan kuulua joukkoon ja haluan
olla minä –Suomeen muuttaneiden ihmisten
tasapainottelua kahden ”normaalin” välillä
Lena Segler-Heikkilä

18 SUOMEN KIELEN TAIDON MERKITYS AKATEEMISTEN
SUOMENOPPIJOIDEN KOKEMANA
Mikael Varjo & Mikael Varjo

28 Näkökulma: Beyond Work: Migrants' Multiple
Relationships with Finnish Language
Reiko Shindo

32 KATSAUS MONIKIELISTYVÄÄN TYÖELÄMÄÄN
Henna Jousmäki, Päivi Iikkanen & Marja Enbuske

40 Näkökulma: Sanoista tekoihin: Käytännön
kokemuksia kielitietoisista toimintatavoista
asiantuntijatyössä
Sanna Nykänen, Katariina Mankinen & Anu
Castaneda

44 INTEGRATION TRAINING PARTICIPANTS AS A
COMMUNITY. LANGUAGE PRACTICES AND
STRATEGIES IN A MULTILINGUAL WORK AND
EVERYDAY LIFE ENVIRONMENT
Alicja Staniszewska

52 Näkökulma: Everyday encounters and two-way
integration: the impact of shared togetherness in
language learning
Yasmin Samaletdin & Iida Kauhanen

54 KIELI, KÄYTÄNNÖT JA OSALLISUUDEN
RAKENTUMINEN NAISTEN OHJATUSSA
LIIKUNTARYHMÄSSÄ
Eva Rönkkö

60 Näkökulma: Kielellinen monimuotoisuus ja
valtarakenteiden purkaminen
Minna Intke-Hernandez

64 HORISONTTI:
KIELITIETOISUUS MONINAISTUVISSA
KIELIYHTEISÖISSÄ
Irina Piippo

70 TULEVAISUUDEN TEKIJÄ:
ALUSTATYÖN RAKENTEET MONIKIELISEN
KURIIRIYHTEISÖN TYÖNÄKÄÄNÄ
Suvi Baloch

74 KIRJA-ARVIO: ELIZABETH PETERSON AND KRISTY
BEERS FÄGERSTEN (EDS.): ENGLISH IN THE NORDIC
COUNTRIES
Bojana Damnjanović

PÄÄKIRJOITUS

KIELITIETOISUUS YHDENVERTAISUUTTA EDISTÄVÄNÄ OSAAMISENA TYÖSSÄ JA ARJESSA

LINDA BÄCKMAN
Erikoistutkija | Siirtolaisuusinstituutti

SARI VANHANEN
Erikoistutkija | Siirtolaisuusinstituutti

Kielestä ja kielitaidosta on käyty vilkasta keskustelua viime aikoina. Yleisesti ollaan huolissaan esimerkiksi lukutaidon rapautumisesta, suomen ja ruotsin kielen asemasta sekä englannin kielen käytön laajenemisesta. Nuorten monikielisyys nähdään sekä rikkautena että ongelmana. Työelämässä kielivaatimukset ovat olleet esillä joko työllistymisen esteenä tai mahdollistajana.

Marraskuussa 2023 olimme mukana järjestämässä seminaaria *”Kielitietoisuus sosiaali- ja terveysalalla: tietoa, käytäntöjä ja kysymyksiä työyhteisössä”*. Seminaarissa keskusteltiin käytännön kokemusten pohjalta haasteista, mutta myös mahdollisuuksista, joita moninaistuvat kieliyhteisöt kohtaavat ja ratkovat työn arjessa. Tilaisuus herätti runsaasti kiinnostusta, mikä samalla toi esiin tarpeen pohtia kieltä ja kielitietoisuutta yhä laajemmin.

Tämän teemanumeron aiheena ovat moninaiset kieliyhteisöt työssä ja arjessa. Artikkelit käsittelevät sekä tutkimusten että arkisten kohtaamisten pohjalta kieleen liittyviä kysymyksiä eri näkökulmista. Kirjoituskutsu herätti kiinnostusta paitsi kielitieteissä, myös poikkitieteellisesti. Moni teksteistä pohjautuu omakohtaisiin kokemuksiin ja näiden pohtimiseen tutkimuksen valossa.

Kielitietoisuus on ollut osa peruskoulujen opetussuunnitelmaa jo useita vuosia. Kielitietoisuudella tarkoitetaan kielenkäytön tapojen tietoista ja aktiivista havainnointia, huomiointia ja kehittämistä eri tilanteissa. Kuten Irina Piippo artikkelissaan *”Kielitietoisuus moninaistuvissa kieliyhteisöissä”* toteaa, kielitietoisuuteen liittyvällä monikielisyden huomioimisella ja asioiden selkeämmällä sanallistami-

sella helpotetaan uuteen kieleen sosiaalistumista. Samalla tästä selkeydestä voivat hyötyä kaikki.

Kielitietoisuus liittyy myös asenteisiin ja stereotyyppiin ennako-oletuksiin sekä niiden purkamiseen. Näihin kysymyksiin keskittyy Nilay Kilinçin artikkeli *”English, Finnish, Swedish, or silence? Language as symbolic power in the everyday lives of highly skilled professionals in Helsinki”*. Artikkelissaan Kilinç kuvailee, miten puhujat hyödyntävät erilaisia strategioita ja samalla vastustavat kokemaansa toiseuttamista erityyppisissä vuorovaikutustilanteissa. Vastaavasti myös Lena Segler-Heikkilä käsittelee henkilökohtaisia selviytymistrategioita näkökulma-artikkelissaan *”Haluan kuulua joukkoon ja haluan olla minä. Suomeen muuttaneiden ihmisten tasapainottelua kahden ”normaalin” välillä”*.

Asenteiden ja ennako-oletusten purkamiseen oman näkökulmansa teemanumeroon tuovat myös Eva Rönkkö ja Minna Intke-Hernandez, joiden artikkelit käsittelevät monikielisyteen ja liikuntaan liittyviä kysymyksiä. Eva Rönkkö kuvaa artikkelissaan *”Kieli, käytännöt ja osallisuuden rakentuminen naisten ohjatussa liikuntaryhmässä”* kielen roolia monikielisissä naisten liikuntaryhmissä, eli sekä liikkeen ohjaamisessa että tiedon välittämisessä. Kieli myös määrittelee liikkujien sosiaalista asemaa sekä ryhmän ilmapiiriä. Keskeisenä nousee esiin tilannekohtainen, rento ja limittäinen kielten käyttäminen etnis-kielellisiä rajoja ylittäen. Sen sijaan Minna Intke-Hernandezin näkökulman *”Kielellinen moninaisuus ja valtarakenteiden purkaminen”* pohjana on kysymys siitä, miten moni-

kielisessä jalkapallojoukkueessa osataan purkaa leimaavia ajattelutapoja ja vallitsevia valtarakenteita. Kuten Rönkkö toteaa, uskomus liikunnan universaaliuuteen sekä slogan *”Liikunta on yhteinen kieli”* ovat vaikuttaneet siihen, että liikuntapolitiikassa ja -tutkimuksessa kielellistä moninaisuutta ja siihen liittyviä käytäntöjä on tarkasteltu varsin vähän.

Yhtenä keskeisenä ajatuksena kielitietoisuuden taustalla on pyrkimys uudistaa yksikielisiä käytäntöitä. Kysymys on noussut esiin työelämämuutoksessa, kun yhtäältä työntekijätarve kasvaa ja toisaalta kynnys työllistyä on voinut liittyä nimenomaan kielitaitovaatimuksiin kyseisessä tehtävässä. Työnantajien tulisi miettiä, millaista kielitaitoa tarvitaan työn alussa, ja miten osaamista voidaan edistää työssä. Artikkelissaan *”Katsaus monikielisyvään työelämään”* Henna Jousmäki, Päivi Ikkänen ja Marja Enbuske tuovat esiin, kuinka soveltavan kielentutkimuksen avulla on tuotettu paljon tietoa muuta kuin suomea ja ruotsia ensikielensä, eli ensimmäisenä opittuna kielenään, puhuvien integroitumisesta suomalaiseen työelämään. Siitä huolimatta kielitaidon, kielenoppimisen ja työelämään sijoittumisen yhteyksiä tarkastelevan tutkimustiedon soveltaminen käytäntöön näyttää paikoin hitaalta. Tämä tulee heidän mukaansa esiin erityisesti suurten kaupunkien ulkopuolella. Toisaalta yhden konkreettisen esimerkin kielitietoisuuden toteutumisesta käytännössä tuovat esiin Sanna Nykänen, Katariina Mankinen ja Anu Castaneda näkökulmatekstissään *”Sanoista tekoihin: Käytännön kokemuksia kielitietoisista toimintatavoista asiantuntijatyössä”*. Esimerkki kertoo siitä, kuinka kielitietoisilla toimintatavoilla on pyritty poistamaan työllistymisen esteitä ja mahdollistamaan työskentely myös kehittyvällä kielitaidolla. Samalla he kuvailevat, kuinka toiminta on vaikuttanut myös laajemmin organisaation työkäytäntöihin.

Ajankohtaisen näkökulman suomalaisessa työelämässä meneillään olevaan muutokseen tuo Suvi Baloch puheenvuorollaan *”Alustatyön rakenteet monikielisen kuriiryhteisön työnsarkana”*, jossa hän kuvailee ruokalahettien pyrkimyksiä järjestäytyä ammatillisesti oman työmarkkina-asemansa parantamiseksi. Samalla esimerkki on kriittinen puheenvuoro työelämän rakenteista ja eriarvoisuudesta.

Kielen oppiminen nousee luonnollisesti myös esiin teemana useassa tämän numeron tekstissä. Mikael Varjo ja Hanna Jokela kirjoittavat artikkelissaan *”Suomen kielen taidon merkitys akateemisten suomenoppijoiden kokemana”* kyselyaineiston perusteella Turun yliopistossa opiskelevien kansainvälisten opiskelijoiden ja henkilöstön kokemuksista liittyen suomen kielen merkitykseen. Vastaajista enemmistö näkee kielen osaamisen

tärkeänä ja olennaisena osana yhteiskuntaan kiinnittymistä ja siihen kotoutumista, ja haluaisi oppia lisää. Toisaalta työn ja opiskelun ohella on vaikea opiskella myös uutta kieltä.

Vaikka suomen kielen taito nähdään usein avaimena työllistymiseen, monelle työn arki on monikielinen, ja yhteisenä kielenä toimii englantia. Kuten Reiko Shindo tekstissään *”Beyond Work: Migrants’ Multiple Relationships with Finnish Language”* huomauttaa, suomen kieli ei osalle maahan muuttaneita liity työllistymiseen, vaan syyt haluta oppia liittyvätkin muihin elämänalueisiin. Kiinnostus oppimista kohtaan saattaa syntyä siinä vaiheessa, kun arki Suomessa on pysyvää. Shindo myös huomauttaa, että mikäli suomen kieli nähtäisiin monena erilaisena suomen kielenä yhden ainoan oikean version sijasta, kynnys käyttää kieltä kielitaidon tasosta huolimatta olisi matalampi.

Suomen kielen oppimisesta osana kotoutumiskoulutusta kirjoittava Alicja Staniszewska painottaa artikkelissaan *”Integration Training Participants as a Community: Language Practices and Strategies in a Multilingual Work and Everyday Life Environment”* kotoutumiskoulutusryhmän merkitystä myös uudenlaisen yhteisön mahdollistajana – yhteisesti vietetty aika kursilla ja tauoilla sekä vapaa-aikana ja yhteisillä työharjoittelujaksolla saattaa olla yhtä tärkeää kotoutumisen kannalta kuin itse oppitunnit. Jaetut kokemukset mahdollistavat yhteisöllisyyden rakentumisen eri kielitaustoista ja eri maista tulevien henkilöiden välille. Kuulumisen tunne korostuu myös lida Kauhasen ja Yasmin Samaletdinin näkökulmatekstissä *”Everyday encounters and two-way integration: the impact of shared togetherness in language learning”*. Tekstissään he kuvailevat Oulussa sijaitsevan Villa Victorin kahvikerhon ja Luckanin Cirkeln-ohjelman tarjoavaa tilaa kielen oppimiselle muun tekemisen ohella sekä kohtaamisten ja vuorovaikutuksen tärkeyttä kaksisuuntaisessa kotoutumisessa.

Monet teemanumeron artikkeleista käsittelevät osittain myös englannin kielen rooleja Suomessa. Aiheesta ilmestynyt kirja *English in the Nordic countries. Connections, Tensions, and Everyday Realities* (toim. Elizabeth Peterson & Kristy Beers Fägersten) arvioidaan Bojana Damjanovićin toimesta. Vaikka englanti voi monessa tilanteessa toimia tärkeänä apukielenä, on myös hyvä muistaa, ettei kielitietoisuus automaattisesti tarkoita englannin kielen lisääntyvää käyttöä.

Yhteenvetona voimme todeta, että teemanumeron eri teemat kietoutuvat yhteen, mikä tulee esiin mukana olevissa teksteissä. Kieli on osa identiteettiä, työtä ja yhteiskuntaa. Kielitietoisuuden ymmärtäminen ja sen toteutuminen käytännössä vahvistavat hyvinvointia monin tavoin. Kuten

Kuva: AdobeStock.

useasta teemanumeron tekstistä käy ilmi, kieli liittyy myös vahvasti tunteisiin: uuteen kieleen sosiaaliseen kuuluu usein epävarmuuden ja jopa häpeän tunteita, ja kielikäytännöt saattavat olla osana toiseuttavia ja poissulkevia käytäntöitä. Keskusteluun kotoutumisen kaksisuuntaisuudesta tulisi siis lisätä keskustelu siitä, kuinka myös uuden kielen oppiminen tulisi nähdä kaksisuuntaisena prosessina, joka ei ole yksinomaan oppijan vastuulla. Toivomme, että tämä teemanumero inspiroi jatkamaan aktiivista keskustelua kielitietoisuudesta työpaikoilla ja muissa arjen yhteisöissä.

I Svenskfinland har frågor som berör språkmedvetenhet fokuserat på det svenska språkets roll: vad innebär ett alltmer mångfaldigt språklandskap för svenskans lagstadgade roll och hur de språkliga rättigheterna uppfylls i praktiken? Dessa debatter är viktiga, och oron för svenskans roll i framtiden är i många fall befogad. Orsakerna är dock mycket mer komplexa än att bero på migration. Debatterna kring språkmedvetenhet på svenskt och finskt håll ser ut att åtminstone i någon mån föras avskilt från varandra. En integrering av dessa skulle därmed lyfta fram även svenskans roll i den utveckling som just nu sker vad gäller språkmedvetenhet på arbetsmarknaden och i samhället i stort.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttöluoppaa osoitteessa: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

and we see a need for discussion and sharing experiences – both about successful examples, and about challenges and discriminative practices.

The topic of this theme issue of Migration-Muuttoliike are diverse language communities in work and everyday life. The articles approach the theme both through research and everyday encounters. Several of the texts are based on personal experiences and reflections of them in the light of academic research.

Language awareness has been part of the curriculum of schools in Finland for several years. The concept refers to a conscious and active observation, consideration and development of ways of using language in different situations. As Irina Piippo states in her article *“Kielitietoisuus moninaistuvissa kieliyhteisöissä” [Language awareness in diversifying language communities]*, taking multilingualism into account and paying more attention to verbalizing topics more clearly makes socialization into a new language easier. At the same time, everyone can benefit from the clarity of expression that language awareness entails.

Language awareness is also related to attitudes and stereotypical presuppositions and their dismantling. These are central in Nilay Kılınc’s article *“English, Finnish, Swedish, or silence? Language as symbolic power in the everyday lives of highly skilled professionals in Helsinki”*. Kılınc describes how speakers use different strategies to resist being ‘Othered’ or ‘migrantized’ in interactions in different everyday situations. Similarly, Lena Segler-Heikkilä writes about personal survival strategies in her text *“Haluan kuulua joukkoon ja haluan olla minä. Suomeen muuttaneiden ihmisten tasapainottelua kahden “normaalin” välillä [I want to belong, and I want to be me: people who moved to Finland balancing between ‘two normals’]*.

The topics of dismantling attitudes and prejudices are also highlighted in the articles by Eva Rönkkö and Minna Intke-Hernández through a focus on multilingualism in sports. In her article *“Kie-li, käytännöt ja osallisuuden rakentuminen naisten ohjatussa liikuntaryhmässä” [Language, practices and the construction of participation in a women’s guided sports group]*, Rönkkö examines the role of language in multilingual women’s sports groups, i.e. both in guiding the movements and in conveying information. Language also defines the social status of the participants and the atmosphere of the group. Situational, casual and overlapping language use emerge as central practices, crossing ethnic-linguistic boundaries. On the other hand, the starting point of Minna Intke-Hernández’s text *“Kielellinen moninaisuus ja valtar-*

akenteiden purkaminen” [Linguistic diversity and dismantling of power structures] is the question of how stigmatizing ways of thinking and prevailing power structures are dismantled in a multilingual football team. As Rönkkö states, the belief in the universality of sports and the slogan *“Sports is a common language”* have contributed to the fact that linguistic diversity and related practices have been examined to a limited extent in policy and research concerning sports.

One of the central ideas behind language awareness is the effort to reform monolingual practices. This topic has emerged in the context of the shift in work life when, on one hand, the demand for labour rises and, on the other hand, language requirements may constitute a threshold for finding employment. Employers ought to reflect on what kind of language skills are needed at the beginning of the job and how those skills could be developed while working. In their article *“Katsaus monikielistyvään työelämään” [An overview of work becoming more multilingual]* Henna Jousmäki, Päivi Iikkanen and Marja Enbuske note that, in the field of applied linguistics, a lot of research has been done about speakers of languages other than Finnish or Swedish as their first language integrating into Finnish work life. Nevertheless, applying research findings onto practice in working life seems slow at times. The authors suggest that this is particularly noticeable outside big cities. On the other hand, Sanna Nykänen, Katariina Mankinen and Anu Castaneda point out in their text *“Sanoista tekoihin: Käytännön kokemuksia kielitietoisista toimintatavoista asiantuntijatyössä” [From words to action: Practical experiences of language-aware practices in expert work]* present how practices that are language-aware can be used in order to remove barriers to employment and allow people with developing language skills to work. At the same time, they illustrate how this has also affected the working practices of the organisation more broadly.

Suvi Baloch presents a topical point of view on the ongoing shift in Finnish work life in her text *“Alustatyön rakenteet monikielisen kuriiryhteisön työnsarkana” [Structures of platform work as a line of work for multilingual courier community]*, where she describes the aims of food couriers to organise professionally in order to improve their status in the labour market. This example also critically addresses the structures and inequalities of work.

Naturally, language learning also emerges as a theme in several texts in this issue. Mikael Varjo and Hanna Jokela examine survey data and write in their article *“Suomen kielen taidon merkitys akateemisten suomenoppijoiden kokemana” [The*

meaning of Finnish skills as experienced by academic learners of Finnish] about the experiences of international students and staff working in the University of Turku in relation to the importance of the Finnish language. Most of the survey participants view language skills as an important and key part of integrating into society and would like to learn more. At the same time, it is difficult to learn a new language while working or studying. Although Finnish skills are often seen as the key to employment, for many, everyday working life is multilingual, and the common language is English. As Reiko Shindo in her text *“Beyond Work: Migrants’ Multiple Relationships with Finnish Language”* notes, for some migrants, wanting to learn Finnish is not related to gaining employment but to other parts of life. The interest to learn the language may arise when everyday life in Finland becomes permanent. Shindo also suggests that if the Finnish language would be regarded as multiple different Finnish languages, instead of one particular, correct version, the threshold for using the language regardless of the skill level would be lower.

Writing about learning Finnish as part of integration training, Alicja Staniszevska emphasises in her article *“Integration Training Participants as a Community: Language Practices and Strategies in a Multilingual Work and Everyday Life Environment”* the importance of the integration training group and how it also creates a new type of community. Spending time together in class and during breaks, along with seeing other group members in spare time and at shared work placements may be, in terms of integration, as important as the integration training itself. Shared experiences thus create communities of practice among individuals from different countries and language backgrounds. The sense of belonging is also highlighted in Iida Kauhanen and Yasmin Samaletdin’s text *“Everyday encounters and two-way integration: the impact of shared togetherness in language learning”*. They describe the Villa Victor’s Coffee Club in Oulu, and Luckan’s Cirkeln programme, where language is learned alongside doing other activities together. Enabling encounters and interactions with others is key in two-way integration.

Many articles in this theme issue deal in part with also the roles of English in Finland. This is also the topic of the book *English in the Nordic Countries. Connections, Tensions, and Everyday Realities* (edited by Elizabeth Peterson and Kristy Beers Fägersten), reviewed by Bojana Damjanović. While English may be used as an important supporting language in many situations, it is also worth remembering that language awareness does not automatically mean an increased use of English.

In Swedish-speaking Finland, questions of language awareness have largely focused on the role of the Swedish language: what will a diversifying linguistic landscape in Finland mean for the official bilingualism and language rights in practice? These debates are important, and the concerns of the role of Swedish in the future is, in many cases, justified. However, the reasons are far more complex than being linked to migration. The debates around language awareness in Finnish and Swedish seem to be taking place in isolation from one another. By integrating these debates, the role of the Swedish language could also be part of the development that is taking place when it comes to language awareness in the labour market and society at large.

To conclude, the different themes mentioned here are clearly intertwined, which is apparent in the texts in this issue. Language is part of our identity, work and society. Understanding language awareness and carrying it out in practice may support well-being in many ways. As will be shown in the articles in this issue, language is intimately related to feelings: socialising into a new language often entails feelings of uncertainty, even shame. Several authors take up the power imbalances involved in language practices, and how language can be used as a means of othering and exclusion. While the two-way, or multiple-way, process is today underlined in conceptualisations of integration, the same perception is yet to become a part of conceptualisations of language learning. We hope that the articles in this theme issue will inspire the conversations on language awareness to continue in workplaces and other everyday communities.

Seuraavan lehtemme
teemana on:

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTTI 50-VUOTTA